

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Kunos Ignác*

Cím: *Török népballada Buda végváráról*

Forrás: *Testi Hírnap*

Bp

(Hely)

1926. 4. 4.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(C)

Osztályozás

Tárgy

81-14

Hely

Idő

"1926"

Személy

Török népballada Buda végváráról.

Budavára elestéről szól a török nótánk. Az ozmán hódoltság idejéből, a török-magyar dúlások vérzivataros korszakából. Küszöbön a budai végvár visszahódítása és bánkódó szomorúság szállja meg az izlami lelkeket. Német harcosokkal áll a török szembe, német szó kísérti meg őket és bennük látják multjuk megrontott és jelenjük meggyalázóit.

Egykorú török versezetnek találtam meg foslánysorát töredékelt. Még vagy negyven évvel ezelőtt, amikor *Adakái* elárvult szigetkéjén kezdtem meg nyelvi és néprajzi kutatásaimat. Akkor még magyar területen, török ajkak megszólaltán. Hódító harcosok lelkéből lelkedeztek a dalok és járt az ige szájáról-szájra, késő ivadékok *adakái* néphagyományai. Szerinte vidékeken már rég hogy feledésbe mentek, csak egy-egy lantos ha maradt hite mondójának. A sztambuli szultánátus még a nyomait is irtotta és ajkra fagyasztotta a szókimondó szokat. Kelletlen volt neki a népi mondás, a népi gondolkodás, ha dalok alakjában nyilatkozott is meg. És késő századok után, mi magyar kutatók pótoltuk az ő kényszerű mulasztásait és fiatalságom őt esztendeje török néphagyományok felkutatásának lett az áldozója.

Am a lelkek felszabadultak és szárnyra keltek a kóválygó gondolatok. *Sztambulban* jártam ezidőtájt, a mult esztendő nyarán és egyetemi előadások keretében ismertettem az ő népköltészetük értékességeit. És rövid idők lezajlásával, szinte sóvár lelkesedéssel vágyakoztak a régi multjuk után ők is, pótolni akarván elvesztett századoknak nehezen pótolható mulasztásait. Amikor pedig könyv alakjában is megjelentek törökül írott tanulmányaim, a budai végvár szomorú nótája szólott legelsőnek a szívükhöz és ennek kutatták veszendőbe került kesergéseit.

Lelkem igyekezetté lett a kutatás és az ébresztő intelmek visszahangzásra találtak. Az elnémitott néplelek önmagára ismert és kezdte követelni a jogait. Legelsőnek egy török napilap, a sztambuli *Ikdam*, hozott hírt róla, a már-már elfelejtett és csak töredékeiben itt-ott előkerült budai nótáról. Egyes törmeléseket talált ő is, az én *adakái* feljegyzéseim némi kiegészítőit és színeket megfestette. Apróbb gyűjtemények egy ballada-féle verssorozatnak, párjára emléket a török-magyar hódoltság népirodájai megnyilatkozásának.

Budin kádeszi, a törökök ősi Budája elevenedik előttem valóra. Dombok virágos lankáin *bülbül-szavu* rózsák, falak övezte nagy térségein szultáni mecsetek és *dzsámi*k, zeg-zugos utcáiban boltozatos csárnik és az aláhanyatló nap tűzsugarai fűdőlőházak kupoláit ragyogtatják és háremi elzártaságok elrostélyozott alakait csillogtatják. Zöldellő mezőkön *spdhik* száguldanak és nesztelen léptekkel suhannak a *kadin*k, a hódoltság *bulya* asszonyai, akár a keleti bábjátékok színesre festett árnyékképei. Keleti színeknek vetítődik elének a pompázatosága és féltő óvatossággal rebbennek szét a megalázkodó *ráj*k, a tabáni síkatorok félhomályos útvesztőiben. A pasa *konakján* pedig a *váli* palotáján színefakultán lengedez a zászló, a hajdan híres csillagos félholdu és vad vágatásban a *janles-rok* hada, a legyőzhetetlennek hitt bátorság. Megszállás előtt a budai végvár és szorongó szívvel lesik a közelgő veszedelmet, a hódítók meghódoltatását.

A kávézők és italozők rejtelmes csendjében pedig suttogva kél a dalló szava, az *dsik* hangja és pengeti lantját, sirván, fújja a sipját, sikoltván.

— Elvette a nemsze (német) *bülbáj*os Budánkat, — zokog fel a szava és fájdalmasan rezzen a néplelek

húrja. A félhold fényessége kialvóban, a lófarkas zászló alátorpanóban és egerűton az eddig legyőzhetetlen legyőzöttek. *Siraz*-nak rózsája hervadoz és búsan sóhajt a fülemüle szava.

— Pádísáh, nagy urunk, hódítsd ismét vissza áruló vezérek vérét föld felissza, — zokog a szó ujjent és a megcsukló sóhajok szókká varázsolódnak, a szók sorokká illeszkednek s verset ölt a sirás, dallá nemesedik a nagy kétségbeesés. Szinte ballada-szerű a szaggatottság, az eseményeknek elbeszélő felvillanása és az érzelmeknek lírai fellobbanása. Fájdalmak sikoltoznak benne, melyek a *Szilágyiak* és *Hajmásiak* szomorú fogságára, szultán-lánykák búss epekedésére emlékeztetnek.

— Sorvadok az izlám Buda börtönében, tizenkét virágszál az éj sötétjében, — jajdul fel egy utolsó, ezuttal az izlámság gyásza és száll a madár ágról-ágra, száll az ének szájáról-szájra, Buda végvárának gyászos elestéről, szerdár leányának szomorú vesztéről.

*Buda végvárdában, cserje csalit felett,
Vadludak és darvak lomhdn keringenek;
Szomorú fogságban szűzek epekednek.
Elvette a nemsze bülbájos Budánkat.*

*

*Buda végvárdában utcasoros csárni,
Ahmed szultán nevét dicsőíti dzsámi;
Fel-felsikoltanak hitüknnek sirámi.
Elvette a nemsze bülbájos Budánkat.*

*

*Buda végvárdában szűzek hervadoznak,
Iszlám segítségért sirván sóhajtoznak;
Ijedelmes mártól mit várhat a holnap.
Elvette a nemsze bülbájos Budánkat.*

*

Rácsillog egy csillag az ég peremére
Tizenkét virágszál vasból bilincsére:
Hitetlen megremeg Allah szent nevére
Elvette a nemsze bűbájos Budánkat

Forrás vize mellett nincs szent mosakodás.
Mindrés mecsetben nincsen fohdskodás,
Gyaur és iszlám között nincsen barátkozás
Elvette a nemsze bűbájos Buddnkat.

Sárrarany serlegben sárgállik a henna,
Fürtöm éjjelében gyémánt fésűm foga,
Lengő fátyolkendőm őszi szél szaggatja
Elvette a nemsze bűbájos Buddnkat.

Buda végvárdban szerdár lánya vagyok.
Anyámnak, apámnak egyetlenje vagyok,
Arany ketreckében bús bárdnyka vagyok
Elvette a nemsze bűbájos Budánkat

Halvdny fényű félhold dereng fenn az égen
Tizenkét virágszál az éj sötétjében;
Sorradoz az iszlám Buda börtönében.
Elvette a nemsze bűbájos Budánkat

Csillagtalan éjjel lesel az ellenség
Vérem nem kívánja a hitetlen vérét;
Lelkemmél váltom meg enyéimnek élet
Elvette a nemsze bűbájos Budánkat

Buda végvárának fala szét nem hullhat,
Magas bástyájáról szem le nem pillanthat,
Szakállas dgyukból golyó nem szóródhat.
Elvette a nemsze bűbájos Buddnkat.

Ős-Buda lánykái el-kikémlélődnek,
Uttalan utakról segítségre lesnek;
Mai bü-bdnatunk holnap a tiétek.
Elvette a nemsze búbdjos Budánkat.

*

Éjjek éjjelében otthonunkra törnek,
Idegen imdra egyházukba visznek,
Kőkeresztjük elé le is térdeltetnek.
Elvette a nemsze búbdjos Budánkat.

*

Vitézlő végvárunk Buda régi vára,
Minden röge, köve vérrel átáztatva,
Vértanuink teste porladoz alatta.
Elvette a nemsze búbdjos Budánkat.

*

Darumadár elment, fülemüle hallgat,
Elhalkuló hangja sebzett szívet szaggat;
Könnyek fakasztanak vérvörös rózsákat
Elvette a nemsze búbdjos Budánkat.

*

Mekka felől három ágyu torka hördült,
Csütörtöki napon napunk elsötétült,
Pénteknek szent napján Buda sorsa eldőlt
Elvette a nemsze búbdjos Budánkat.

*

Padisah nagy urunk, hódítsd ismét vissza,
Áruló vezérek vérét föld felissza.

Dr. Káposzta Ignác